

Název: Kooperativní tvorba a využívání souborů národních autorit ve Studijní a vědecké knihovně v Hradci Králové

Termín realizace: 1.7. - 31.12. 2003

Program: VISK 9

Zadavatel projektu: Ministerstvo kultury ČR

Řešitel projektu: Mgr. Dana Novotná

Stanovené cíle projektu

- 1) Harmonizovat, opravit a prověřit na duplicitu s využitím implementovaného Z39.50 update database **8 560 záznamů** lokálních autorit a tím zároveň přispět kooperativní formou k tvorbě souboru národních autorit (dále jen SNA).
- 2) Rozsáhlou redakcí a opravami v přístupovém rejstříku lokálních autorit racionalizovat a zrychlit zpracování knihovního fondu a zároveň usnadnit uživatelům přístup ke všem záznamům téhož autora nebo o téže osobnosti.

Hodnocení plnění cílů projektu

- 1) S využitím implementovaného Z39.50 update database bylo harmonizováno, opraveno a prověřeno na duplicitu celkem **10 571 záznamů** personálních autorit v lokální databázi (získaly status „definitivní“) a zároveň jsme přispěli kooperativní formou k tvorbě souboru národních autorit (dále jen SNA).
- 2) Provedení postupné redakce a oprav v přístupovém rejstříku autorů a osobností je významným přínosem prací realizovaných v rámci projektu. U ověřených záznamů tak uživatelé najdou všechny bibliografické záznamy téhož autora nebo o téže osobnosti najednou, ať již zvolí autoritní formu jména nebo některý z vyloučených tvarů. Dochází rovněž k usnadnění a zrychlení zpracování dokumentů.

KOMENTÁŘ

Výchozí stav

Ve Studijní a vědecké knihovně v Hradci Králové (dále SVK) je báze personálních autorit budována jako společná pro všechny dílčí bibliografické báze, vytvářené v automatizovaném knihovnicko-informačním systému Kp-systém. V současné době je využívána pro monografie a periodika (články zatím v Kp-systému nezpracováváme).

Na konci roku 2002 bylo v bázi personálních autorit uloženo celkem 138 500 záznamů různé úrovně. Velká část jich vznikla při konverzi z předešlého systému v roce 1996, od roku 1997 jsou tyto záznamy tvořeny věcnými a jmennými katalogizátorkami průběžně při katalogizaci a retrokonverzi.

V letech 2001 a 2002 byla v SVK v rámci podprogramu VISK 9 věnována pozornost zejména autoritním záznamům označeným v naší lokální bázi kódy DEF, DEFR nebo REOS. Jsou to záznamy, kde je uvedeno alespoň jedno datum v podpoli 200f a vytvořena alespoň minimální biografická poznámka v podpoli 907a. Za uvedené období bylo celkem porovnáno, harmonizováno a prověřeno na duplicitu více než 24 000 těchto personálních autorit a záznamy získaly status „definitivní“. Je možné konstatovat, že v závěru roku 2002 jsme měli v naší lokální bázi tento typ autorit zharmonizován v úplnosti.

Kromě výše uvedených záznamů se však v naší databázi vyskytují i autoritní záznamy (a je jich naprostá většina), které jsou buď označené kódem PROZAT nebo PROZATR, případně nejsou označené vůbec. Většina jich pochází ze zmiňované konverze z předcházejícího systému, další vznikají při průběžné retrokonverzi bibliografických záznamů. Využíváme při ní záznamů ČNB a na základě vytvořených záhlaví v těchto záznamech tvoříme tzv. „prozatímní“ záznamy autorit pro osobní jména, které je pak dále třeba doplnit do definitivní formy a harmonizovat se SNA.

A právě s těmito prozatímními záznamy jsme v roce 2003 začali systematicky pracovat.

Řešení projektu

V období od července do prosince 2003 jsme odpracovali celkem 2 114 hodin a bylo přitom harmonizováno, zkontrolováno a prověřeno na duplicitu celkem 10 571 záznamů personálních autorit, přičemž 531 z nich je regionální povahy. Výsledkem naší práce je i soubor 496 záznamů autorit, které v SNA dosud nebyly obsaženy. Část z nich byla již prostřednictvím Z39.50 do SNA zaslána, zbývající budou postupně dodány začátkem roku 2004. Dále jsme v naší lokální bázi označili 829 záznamů, které se podstatně liší od autoritních záznamů v SNA. Také tyto záznamy budou poskytnuty do báze SNA.

Uvedené práce byly financovány jednak z prostředků přidělených v rámci programu VISK 9, jednak z prostředků SVK – fondu mezd. Byla stanovena norma 5 záznamů/1 hod, která zahrnuje rovněž redakci a opravy v lokální bázi včetně kontroly propojení autoritního záznamu na bibliografické záznamy v našem elektronickém katalogu a také zohledňuje vyšší obtížnost práce s prozatímními a tudíž často hůře identifikovatelnými záznamy.

Z prostředků státní dotace bylo proplaceno 1 185 odpracovaných hodin, během nichž bylo porovnáno, harmonizováno a prověřeno na duplicitu celkem 5 925 záznamů autorit. Tyto práce vykonali pracovníci přijatí na dohody o pracovní činnosti. Celkové náklady na 1 odpracovanou hodinu nepřesahovaly 70 Kč (včetně sociálního a zdravotního pojištění).

Z vlastních zdrojů SVK (ze mzdových fondů) bylo proplaceno 929 hodin odpracovaných v rámci pracovní doby, během nichž bylo zpracováno celkem

4 646 záznamů autorit. Na tyto práce byla na Odboru doplňování a zpracování fondů po dobu trvání projektu uvolněna 1/2 pracovního úvazku.

V roce 2003 jsme také začali sledovat počet záznamů tvořených ručně a počet záznamů přímo kopírovaných ze SNA prostřednictvím Z39.50. Můžeme tedy konstatovat, že z celkem 10 571 záznamů bylo 6 990 záznamů zkopírováno přímo ze SNA a 3 581 záznamů bylo zpracováno ručně – buď v SNA dosud nebyly (a musely být tedy doplněny nebo zaktualizovány před odesláním supervizorem) nebo se jednalo pouze o drobné doplňky či úpravy již existujících záznamů, kvůli kterým se nevyplatilo znovu přetahovat celý záznam. Ručně musely být rovněž upravovány záznamy regionálních osobností – obsahují proti běžným autoritním záznamům ještě další pole s podrobnějšími údaji, které by byly prostým překopírováním záznamu ze SNA smazány.

Dodržování stanovených standardů a využití Z39.50

SVK katalogizuje podle katalogizačních pravidel AACR2 a bibliografického popisu podle ISBD(G) ve formátu UNIMARC. Bibliografické záznamy splňují požadavky na rozsah záznamu podle standardu: *Záznam pro souborný katalog : UNIMARC. Tištěné monografie*. Do souborného katalogu posíláme záznamy v řádkovém MARCu. Elektronický katalog je vystaven na našich www stránkách.

Záznamy autorit jsou tvořeny ve formátu UNIMARC/Authority¹. Při zápisu autoritních hesel postupujeme podle příručky Národní autority². Autoritní záznamy vytváříme včetně přidružujících a vylučujících odkazů.

Již od roku 2002 probíhá díky implementovanému protokolu Z39.50 update database sdílení autoritních záznamů se SNA on-line – záznamy již nemusejí být ze SNA opisovány a doplňovány ručně, jak tomu bylo dříve. Byl tak podstatně urychlen a zefektivněn proces harmonizace národních autorit s našimi lokálními záznamy a kontrola jejich duplicity, stejně jako proces předávání těch našich autoritních záznamů (zejména regionální povahy), které dosud nejsou součástí SNA, do centrální báze. Ručně je nyní prováděno pouze provazování harmonizovaných autoritních záznamů (v případě, že došlo ke změnám v záhlaví záznamu v poli 200) na bibliografické záznamy v našem elektronickém katalogu, protože program Kp-systém neumožňuje provádění hromadných oprav.

Rovněž u nově vytvářených lokálních autoritních záznamů již k harmonizaci se SNA s využitím Z39.50 dochází průběžně. Úkolem zpracovatelů je prověřit každé nové jméno v SNA a pokud najdou odpovídající

¹ UNIMARC/Authority : univerzální formát pro autority. 1. české vyd. Praha : Národní knihovna České republiky, 1995. 80 s.

² Národní autority : soubory národních autorit ve formátu UNIMARC/Authority / Zdeněk Bartl. Praha : Národní knihovna České republiky, 1996. 26 s.

záznam, zkopírovat jej do lokální báze. Pokud příslušný záznam nenajdou, vytvoří v naší bázi prozatímní záznam autority. Záznam do definitivní podoby dopracuje supervizor a zašle jej do báze SNA.

Aplikací Z39.50 byl také vyzkoušen postup pro on-line sdílení bibliografických záznamů ze Souborného katalogu CASLIN, které v budoucnu plánujeme.

Další vývoj

Nyní je před námi úkol dále systematicky pokračovat v práci se záznamy prozatímními, které jsou v naší databázi označeny kódy PROZAT a PROZATR, případně nejsou označeny vůbec. Tyto záznamy, které je třeba dále doplnit do definitivní formy, porovnat, harmonizovat se SNA a prověřit na duplicitu, tvoří stále téměř 4/5 všech autoritních záznamů v lokální bázi personálních autorit SVK.

Jenom vlastními silami nejsme schopni splnění tohoto úkolu zajistit. Uvítali bychom proto podporu ve formě dotace i v následujících letech.

V roce 2004 bychom chtěli takto zpracovat dalších celkem 16 950 prozatímních autoritních záznamů. Rádi bychom využili možnost přijmout letos znovu ty externí pracovníky, kteří se dobře zapracovali již v roce 2003 a proto podáváme žádost o grant v téměř dvojnásobné výši.

V rámci naší spoluúčasti by se jednalo o 5 600 záznamů, což představuje 1 120 hodin práce realizované v pracovní době a hrazené ze mzdových prostředků SVK. Plnění této části úkolu jsme již teď, na začátku roku 2004, zahájili.

12. 1. 2004

D. Novotná